

Mladá veda

Young Science

Špeciálne vydanie

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 4, ročník 10., špeciálne číslo vydané v septembri 2022

ISSN 1339-3189

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Šarkan. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra veřejné ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

BEZPEČNOSŤ HOSPODÁRSKÝCH OPERÁCIÍ V ŠPECIFICKOM ÚTVARE SAMOSPRÁVY – MESTSKÁ ČASŤ V MESTE KOŠICE

SECURITY OF ECONOMICAL OPERATIONS IN A SPECIFIC DEPARTMENT
OF SELF-GOVERNMENT – KOSICE CITY DISTRICT

Dominik Béreš¹

Autor pôsobí ako interný doktorand na Vysokej škole bezpečnostného manažérstva v Košiciach. Vo svojej dizertačnej práci sa venuje problematike bezpečnosti finančných a hospodárskych operácií vo verejnej správe.

Author works as an internal doctoral student at the University of Security Management in Košice. In his dissertation, he deals with the issue of security of financial and economic operations in public administration.

Abstract

The article deals with the issue of security and variability of economic operations in a specific unit of territorial and administrative self-government, such as the city district in Košice. The article theoretically deals with the current status of the district with its economic activity, analyzes the current state of financial processes with a focus on the positive and negative effects of the diversification of financial relations, and points out problems and benefits in the raised topic.

Key words: security, financial operation, public administration, budget, self-government, public finance, city district

Abstrakt

Článok rieši problematiku bezpečnosti a variability hospodárskych operácií v špecifickom útvare územnej a administratívnej samosprávy, akou je mestská časť v Košiciach. Článok teoreticky spracúva aktuálne postavenie mestskej časti so svojou hospodárskou činnosťou, analyzuje súčasný stav finančných procesov so zameraním na pozitívne i negatívne efekty diverzifikácie finančných vzťahov a poukazuje na problémy a benefity v nastolenej téme.

¹ Adresa pracoviska: PhDr. Ing. Dominik Béreš, MBA, LL.M, Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, Košťova 1, 040 01 Košice
E-mail: dominik.beres@gmail.com

Kľúčové slová: bezpečnosť, finančná operácia, verejná správa, rozpočet, samospráva, verejné financie, mestská časť

Úvod

Otázka vhodného územno-správneho členenia krajiny, je dôležitou spoločensko-politickou otázkou už od najstarších čias a je nepochybne jednou z najpálčivejších tém súčasnej spoločensko-politickej scény. Obzvlášť v tejto modernej dobe súčasných demokratických zriadení, je najviac skloňovaný finančný princíp riadenia komunitného a celospoločenského diania v spoločnosti. Jednou z najdôležitejších línií opodstatnenosti presunu manažovania verejného „blaha“ na čo najnižšie správne jednotky, je práve transparentné, účelné a účinné, efektívne, hospodárne a tiež aj bezpečné alokovanie finančných procesov do rôznych oblastí lokálnych (parciálnych) segmentov fungovania verejnosti.

Či už hovoríme o najstarších samosprávnych formách na našom území v 13. storočí, alebo o postupne sa meniacich jednotkách územnej organizácie v súčasnosti, vždy ide o riešenie výberu najlepšieho a najsilnejšieho centra danej jednotky, efektívnej deľby práce, pôsobností a právomocí, účinnej vertikálnej, či horizontálnej kontroly, riadenia, ale i rozhodovanie o uzurpovaní a centralizácii moci na najvyššom stupni správnej organizácie, či naopak, o ponechaní istej autonómie, samostatnosti na nižších zložkách územno-správneho systému štátu. V dôsledku toho sa mení aj obsah pojmu územná samospráva a objavuje sa s tým súvisiaci problém decentralizácie, na pozadí ktorého sa vytvárajú územné a správne celky v dnešnom slova zmysle. Nie však len územné, administratívne, geografické, či demografické územia, ale najmä ekonomicky stabilné a finančne vyvážené útvary, schopné pokryť aj ten najmenší verejný záujem, o ktorého uspokojenie sa vo svojej podstate nepostarajú ani jednotlivci, ani právnické osoby privátneho sektora.

Tak ako je potrebné vnímať vplyv kultúrnych, etnických, spoločenských, ekonomických, či geografických aspektov, tradícií, zvykov a verejnej mienky, na vytváranie a spravovanie vecí verejných v jednotlivých oblastiach a územných jednotkách verejnej správy, je zároveň nevyhnutné upriamiť pozornosť na ich financovanie, vytváranie finančných vzťahov a ekonomických operácií. Obzvlášť pri pohľade na bezpečnosť transakcií a hospodárskych úkonov v relatívne samostatných územných útvaroch. Preto územno-správne jednotky (štát, región, respektíve kraj, okres, mesto, obec, či iný územný alebo správny celok) prostredníctvom svojich orgánov predstavujú značne diferencovanú štruktúru zabezpečujúcu spravovanie verejných záležitostí a záujmov svojich obyvateľov.

V tomto článku sa sústredíme na prienik témy finančných operácií, ekonomických postupov a podôb rozpočtových variácií špecifického útvaru územnej samosprávy, ktorý je príznačný len pre 2 mestá v Slovenskej republike – a to Bratislava a Košice. V týchto mestách sú totiž osobitným právnym predpisom a vykonávacím štatútom vymedzené *de facto i de jure* administratívne útvary – mestské časti. Práve na jednu takúto mestskú časť, konkrétne v Košiciach, zameriame náš záujem o projekciu finančných vzťahov, hospodárskych operácií, závislostí a samostatnosti v rozpočtových

kompetenciách ako aj osobitný pohľad na ich bezpečnosť a elimináciu rizík spojených s finančnými nástrojmi.

Ekonomické riziko a bezpečnosť vo verejnej správe

Pri ohľade na fungovanie jednotlivých útvarov verejnej správy, obzvlášť toho najmenšieho útvaru územnej samosprávy, ktorým je obec – mestská časť – mesto, musíme uvažovať aj o miere rizika a bezpečnosti, v ktorej sa inštitúcie pri výkone správy vecí verejných ocitajú. Záber je v prevažnej väčšine zameraný na hospodárenie a ekonomické súvislosti. Tie ovplyvňujú viac či menej predvídateľné faktory – jednak v internom prostredí vplyvov, zároveň s rešpektovaním externého pôsobenia „makro“ prostredia. Vývoj mnohých rizikových faktorov je ťažko predvídateľný. Práve ich integrácia do komplexu manažérskych procesov výrazne ovplyvní rozhodovanie v organizácii. Dufinec et al. (2008) chápe riziko ako nebezpečenstvo odchýlok v parametroch ekonomickej efektívnosti, prípadne v odchýlkach finančných tokov od ich predpokladaných hodnôt. Takýmto zohľadnením rizika zvýšime pravdepodobnosť úspešných postupov a minimalizujeme nebezpečenstvo neúspechu, ktoré by spôsobilo finančnú nestabilitu organizácie. Riziko je vždy potrebné analyzovať a riadiť. Dva kroky prítomné či už v príprave, realizácii alebo kontrole všetkých manažérskych procesov. Analýza rizika spočíva v identifikácii ohrození a možných následkov. Riadenie rizika znamená obmedzenie pôsobenia už existujúceho aj budúceho rizika, elimináciu nežiaducich vplyvov a zužitkovanie perspektívnych príležitostí vyplývajúcich z týchto rizík.

Smejkal et al. (2013) rozširuje charakteristiky rôznorodých rizík o viacero definícií, pričom pripomína, že neexistuje jediná všeobecne uznávaná definícia pojmu riziko. S ohľadom na zameranie tohto článku v oblasti verejnej správy nám najviac výraz riziko ponúka definícia ako nebezpečenstvo chybného rozhodnutia, alebo neurčitost' spojená s vývojom hodnoty aktíva, prípadne nebezpečenstvo negatívnych odchýlok od stanovených cieľov. Riziká však nemusia byť výlučne ekonomické a na verejnú správu vplývajú aj riziká právne, teritoriálne, demografické či environmentálne. Nežiaduci dopad vo verejnej správe je výsledkom pôsobenia rizika, ktoré spočíva predovšetkým v ohrození alebo ujme na majetku a právach štátu či územného samosprávneho celku, v narušení bezpečnosti informácií, nevhodnom, neúčelnom a neefektívnom využívaní verejných prostriedkov i poškodení povesti orgánu verejnej moci. Autori zároveň trefne vystihujú podstatu rizika vo verejnej správe, pričom u mnohých predstaviteľov verejnej moci panuje názor, že pokiaľ sa rieši činnosť správnych orgánov, nemusí sa vzhľadom k tomu, že ide vlastne o činnosť štátu, obávať či riešiť akékoľvek riziko. Prípadne sú riziká redukované výlučne na tie finančné, napríklad v súvislosti s čerpaním zdrojov z fondov EÚ.

Modely možných rizík vo verejnej správe zameriavajúc sa na hospodárske riziká uvádza Šimák (2004). Ten vystihuje väzby medzi strategickými rizikami vyplývajúcimi z legislatívneho a geopolitického prostredia, finančnými a prevádzkovými rizikami a zdôrazňuje nutnosť koordinovaného prístupu k ich predchádzaniu. Kým prevádzkové riziko znamená určitý „hazard“ v systémových a procesných postupoch, tie finančné riziká vytvárajú neistotu vo finančných tokoch, úverovej politike a problémoch vo sfére ponuky služieb a verejných statkov. Kým finančné a strategické riziká sú orgánmi akceptované

a formálne riadené, tým prevádzkovým nie je venované dostatočná pozornosť a ich zanedbanie oslabuje celý systém. Aj vo verejnej správe riziká vytvárajú príčiny z makroekonomickej i mikroekonomickej úrovne. Tá makroekonomická klasicky vytvára základné všeobecné hospodárske, právne a národné východiská, no mikroekonomická úroveň zastihne orgán verejnej správy priamo v ekonomickej fáze výkonu, ten má už individuálnu nezávislosť. V mikroekonomickom priestore verejnej správy identifikuje autor najmä rozhodovacie a trhové riziká. Nesprávne rozhodnutie môže mať opačný efekt, ako sa pôvodne očakávalo, čo súvisí aj s nesprávnymi riadiacimi postupmi vedúcich pracovníkov na všetkých stupňoch. K trhovým rizikám zaraďujeme riziká vyplývajúce z kvality poskytovaných služieb, riziká u inflácie, pracovné a úverové riziká, či riziko nízkeho záujmu - dopytu obyvateľstva.

Rozdelenie vnútorného rizika vo verejnej správe ponúkajú Smejkal et al. (2013):

1. Nečinnosť tam, kde sa má konať – každý predstaviteľ správneho orgánu by mal byť dôkladne informovaný o stave prebiehajúcich konaní a dodržiavaní lehôt pre vydanie rozhodnutí, súčasne dohliadať na riadne plnenie povinností zamestnancov daného úradu.
2. Činnosť tam, kde sa konať nemá – ide o riziko svojvôle, teda verejná moc sa dá uplatniť len v prípadoch, medziach a spôsobmi, ktoré stanoví výlučne zákon.
3. Vecne alebo právne chybný výkon činnosti – spočíva napríklad v chybnom zistení skutkového stavu (vecne), alebo v chybnej interpretácii zákona (právne). Najväčším problémom vo verejnej správe býva „správna“ aplikácia právnych predpisov orgánmi verejnej moci.
4. Spôsobenie škody – či už štátu, účastníkom konania alebo tretím osobám. Ide najmä o nezákonné rozhodnutia a nesprávne úradnícke postupy, pričom orgán verejnej moci zo zákona zodpovedá za spôsobenú škodu.
5. Naplnenie skutkovej podstaty priestupku alebo trestného činu – najčastejšie vo forme zneužitia právomoci verejného činiteľa, marenie úloh úradníckej osoby z nedbanlivosti, prijatie úplatku alebo podplácanie.

Wikipedia nám ponúka výklad pojmu bezpečnosť ako objektívny stav, ktorý spočíva v neprítomnosti hrozby, ktorú subjektívne vnímajú jednotlivci alebo skupiny. Dôležitosť ekonomickej bezpečnosti sa v modernej trhovej ekonomike 21. storočia stáva výrazným fenoménom. Vplývajú na ňu riziká, ktoré sme rozobrali vyššie, a to nielen vo forme negatívnych dopadov a ohrození, ale aj v princípe príležitostí a výziev. Ekonomická stabilita vo verejnej správe nevyhnutne súvisí s jej zefektívnením sústavy štátnych a samosprávnych orgánov. Podľa Dufinca et al. (2007) zníženie počtu ministerstiev, redukcia administratívy a byrokracie, vytváranie podnikateľských podmienok priamo na úrovni miestnej a regionálnej samosprávy, dôsledná kontrola verejného obstarávania, zamedzenie korupcie, účelné verejné objednávky a spolupráca medzi regionálnymi a štátnymi orgánmi, to všetko má za cieľ stransparentniť a sprehľadniť finančné toky vo verejnom sektore. Práve vývoj ekonomických ukazovateľov, ich problémov a faktorov ovplyvňujúcich ekonomickú bezpečnosť, môžu vyvolať ďalšie ohrozenie širšej občianskej bezpečnosti. V tomto zmysle autori popisujú najmä makroekonomickú bezpečnosť, ktorá vplýva na finančné procesy vo verejnej správe. Tá predstavuje čisté ekonomické bohatstvo

krajiny (Európy, sveta), ako rozdiel hrubého domáceho produktu a odpočítateľných položiek použitých na prevenciu a represiu vyvolanú rizikami. K ohrozeniam ekonomickej bezpečnosti autori prisudzujú existenciu vzniku udalostí alebo úmyslu, ktoré majú nepriaznivý účinok na aktíva organizácie alebo vedú k ich znehodnoteniu. Môže ísť pritom o straty (ľudí, informácií, energií, dobrého mena); nehody (požiar, havária); kriminalitu (podvod, sabotáž); zanedbanie (nesprávny postup, neskorý úkon); prírodné vplyvy (záplavy, zemetrasenie) alebo neetické konanie (konflikt záujmov, korupcia).

O ekonomickej bezpečnosti a finančnej kontrole hovoria aj Smejkal et al. (2013), keď píše o nutnosti zavádzať také systémy riadenia a kontroly financií, ktoré budú porovnateľné s modernými svetovými systémami a zaisťujú riadne využitie finančných prostriedkov čerpaných z verejných rozpočtov. Autori ponúkajú aj zaujímavú definíciu orgánu verejnej správy ako účtovnú jednotku podľa osobitného právneho predpisu, zriadenú na plnenie úloh verejnej správy, hospodáriacu s verejnými prostriedkami. K hlavným garantom ekonomickej bezpečnosti patrí systém vnútornej kontroly vo verejnej správe, ktorý vytvára podmienky pre hospodárny, efektívny a účelný výkon vecí verejných. Zároveň je spôsobilý včas zistiť, vyhodnotiť a minimalizovať právne, finančné a prevádzkové riziká v súvislosti s plnením schválených zámerov. Taktiež zahŕňa postupy pre včasné podávanie informácií príslušným úrovňam riadenia o výskyte závažných nedostatkov a prijatí opatrení k ich náprave.

Dufinec et al. (2008) hovorí o ekonomickej bezpečnosti ako o fenoméne, ktorý vzniká pri delení spoločnosti na vyspelú a zaostalú, na úspešných a neúspešných jednotlivcov a skupiny, či ako dôsledok rozličných kultúr, mentality, geografických propozícií, morálnych, environmentálnych a ekonomických problémov. Naznačené delenie počas dlhého vývoja vytvoril jeden zo základných ekonomických zákonov, nazývaný zákonom súladu výrobných vzťahov a existujúcich výrobných síl.

Mestská časť ako špecifická forma územnej a administratívnej samosprávy

Pohľady na priestorové a organizačné princípy verejnej správy ponúka mnoho domácich i zahraničných autorov. Je však potrebné upriamiť pozornosť na odlišnosti a špecifiká, ktoré sú príznačné pre osobitný druh verejnoprávnej zložky, nazývanej mestská časť. Tú je potrebné identifikovať aj z pohľadu zverených kompetencií a pôsobnosti, a to najmä v porovnaní s tradičným a najzákladnejším prvkom územnej samosprávy, ktorým je obec. Hoci v tomto ponímaní je aj administratívno-teritoriálny útvar mestskej časti v podstate obcou, tvorí však akýsi medzistupeň medzi obcou v pravom slova zmysle a mestom, ako významnejším aglomerátom hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho života populácie. Na dôvažok, aj mesto je vlastne chápané podľa teórií verejnej správy v podstate len a len obcou *de iure*. Uvedme si niekoľko dôležitých faktov o mestskej časti ako takej, vychádzajúcej z princípov legislatívneho rámca, ktorý ju vo svojom postavení stavia do semi-samosprávneho útvaru na území mesta Košice.

Pre lepšie chápanie umiestnenia mestskej časti do spleti orgánov verejnej správy, obzvlášť samosprávy, je vhodné brať do úvahy základné legislatívne predpisy upravujúce postavenie obce ako ekvivalentu mestskej časti v slovenskej štruktúre verejnej moci. Podľa Európskej charty miestnej samosprávy (1985), chápeme európsky regulatív vzniku

a uznávania štruktúr obcí a regiónov za dôležitý základ demokratických štátov starého kontinentu. Charta je teda medzinárodným dokumentom, ktorý obsahuje princípy miestnych samospráv, čím určuje dôležitosť územnej samosprávy ako základu každého demokratického systému. Podľa tejto Charty sa miestna samospráva označuje ako právo a spôsobilosť lokálnych orgánov riadiť a spravovať prevažnú časť verejných záležitostí v záujme miestneho obyvateľstva. Z charakteru dostupnosti verejnej služby správu verejných vecí vykonávajú prednostne tie útvary, ktoré sú k občanovi najbližšie. Presun úlohy inému orgánu by malo zohľadňovať rozsah a charakter požiadavky z pohľadu efektívnosti a hospodárnosti. Právomoci v rukách miestnej samosprávy sú poväčšine úplné a výlučné. Tieto právomoci nemôže narušiť žiadny ústredný či regionálny úrad. Naopak, právomoci delegované z vyšších štátnych či samosprávnych útvarov sú miestne orgány oprávnené prispôbovať miestnym pomerom. Miestne orgány si spravidla samy určujú vlastné administratívne štruktúry tak, aby ich prispôbili miestnym potrebám a zabezpečili účinný manažment. Zaujímavý oddiel Charty prinášajú ustanovenia o finančných operáciách a ich bezpečnosti, podľa ktorých má miestna samospráva v hospodárskej politike štátu nárok na vlastné finančné zdroje, s ktorými voľne disponuje v rámci svojich právomocí a sú úmerné kompetenciám, ktoré im ukladá zákon. Súčasť lokálnych finančných zdrojov tvoria miestne dane a poplatky, výšku ktorých majú miestne orgány právo určovať samostatne, samozrejme v medziach zákona. Finančné operácie zabezpečujúce miestnu politiku musia byť dostatočne rozmanité a životaschopné, aby umožňovali čo najlepšie „kráčať“ s reálnym vývojom nákladov spojených s plnením ich úloh. Zaujímavá je aj ochrana finančne slabších miestnych orgánov, ktorá vyžaduje zavádzanie postupov finančného vyrovnávania na korekciu dôsledkov nerovnomerného rozdelenia finančných zdrojov a finančných záväzkov, ktoré musia znášať. Tieto opatrenia však neukroja zo slobody miestnych orgánov v rámci ich vlastnej kompetencie. Dotácie miestnym orgánom, ako významný zdroj financovania miestnych aktivít, nemusia byť účelovo viazané. Taktiež pri získavaní úverov na kapitálové investície majú miestne orgány prístup na vnútorný kapitálový trh. Najdôležitejším právnym rámcom pre vymedzenie celkovej orientácie obce, teda v našom prípade mestskej časti, je okrem Ústavy SR najmä Zákon o obecnom zriadení č. 369/1990 Zb. Podľa tohto zákona chápeme mestskú časť ako samostatný územný samosprávny a správny celok združujúci osoby, ktoré majú na jej území trvalý pobyt. Je právnickou osobou, ktorá samostatne hospodári s vlastným majetkom a s vlastnými príjmami. Základnou úlohou mestskej časti pri výkone samosprávy je starostlivosť o všestranný rozvoj jej územia a o potreby jej obyvateľov. Má právo združovať sa s inými obcami, mestskými časťami i mestami v záujme dosiahnutia spoločného prospechu. Miestna samospráva najmä realizuje úlohy riadneho hospodárenia s hnutelným a nehnuteľným majetkom, zostavuje svoj rozpočet a záverečný účet, rozhoduje o miestnych daniach a poplatkoch, usmerňuje ekonomickú činnosť na danom teritóriu, napríklad záväzným vyjadrením k podnikateľskej či investičnej činnosti. Zároveň v technickej infraštruktúre realizuje výstavbu a údržbu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, kultúrnych i športových zariadení a pamiatok. Zabezpečuje nakladanie s komunálnym a stavebným odpadom, udržiava čistotu na svojom území a spravuje zeleň, riadi zásobovanie teritória vodou, rieši nakladanie s odpadovými vodami

a reguluje miestnu verejnú dopravu, schvaľuje rozvoj bývania a môže vykonávať vlastnú investičnú a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov. Mestská časť zároveň môže zriadiť svoje rozpočtové a príspevkové organizácie. Na mestskú časť možno zákonom prenášať niektoré úlohy štátnej správy, to prináša racionálnejšie a efektívnejšie výsledky priamo na mieste. Na takto prenesené úlohy štát poskytuje potrebné finančné a materiálne krytie. Zároveň nad plnením „štátnych“ úloh zverených mestskej časti vznáša dozor vláda.

Dôležitou časťou spomenutého Zákona sú ustanovenia o financovaní a majetku mestskej časti (teda obce). Miestna samospráva financuje svoje ciele najmä z vlastných príjmov, dotácií zo štátneho rozpočtu, ale aj z ďalších zdrojov, akými sú napríklad návratné zdroje financovania a prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov. Pre naplnenie rozvojového programu obce v záujme štátu, môže tento poskytnúť obci štátnu dotáciu. Obec môže svoje programy uhrádzať aj z prostriedkov spoločných s inými obcami, so samosprávnymi krajmi aj s inými právnickými a fyzickými osobami. Majetok mestskej časti je potrebné zhodnocovať a udržiavať vo svojej celkovej hodnote zásadne neznížený. Darovanie nehnuteľného majetku je zväčša neprípustné. Majetok možno použiť najmä na verejné účely, či podnikateľskú činnosť.

Základom bezpečného a transparentného finančného hospodárenia mestskej časti je záväzný rozpočet, schvaľovaný na jeden kalendárny rok, a taktiež záverečný účet ako podružný finančný dokument. Z pohľadu bezpečných a nepochybných procesov v rozpočtovaní je povinnosť mestskej časti zverejniť návrh rozpočtu a návrh záverečného účtu minimálne 15 dní pred jeho schvaľovaním na úradnej tabuli obce a na webovom sídle. Prebytok hospodárenia môže samospráva previesť do mimorozpočtového peňažného fondu alebo do svojho rozpočtu na nasledujúci rok. Ďalšou významnou povinnosťou z pohľadu bezpečnosti a transparentnosti finančných operácií je overenie ročnej účtovnej závierky obce certifikovaným audítorm. Zákon vo svojich ustanoveniach pamätá aj na dôležité procesy pri vzniku, fungovaní, spôsobe rozhodovania a práce hlavných orgánov obce – zastupiteľstve a starostovi, ako aj na kreovanie výkonných, kontrolných či poradných orgánov ako komisie či miestnu radu. Vyratúva jednotlivé úlohy pri výkone mandátu starostu či poslanca v miestnej samospráve a popisuje pracovný režim miestneho úradu. Jedným z ďalších takýchto princípov pre zachovanie bezpečnosti a transparentnosti finančných operácií v mestskej časti, je inštitút hlavného kontrolóra. Podľa Zákona o obecnom zriadení je hlavný kontrolór volený a odvolávaný obecným zastupiteľstvom. Stáva sa zamestnancom obce dokonca s právami a povinnosťami vedúceho zamestnanca podľa osobitného zákona. Hlavný kontrolór však nesmie bez súhlasu obecného zastupiteľstva podnikáť, vykonávať inú zárobkovú činnosť a byť členom riadiacich, kontrolných alebo dozorných orgánov v podnikateľskej sfére. Kontrolnú činnosť musí vykonávať nezávisle a nestranne v súlade so základnými pravidlami kontrolnej činnosti. Dodajme, že minimálnou kvalifikačnou požiadavkou na funkciu hlavného kontrolóra je stredoškolské vzdelanie, čo je podľa nášho názoru nepostačujúce a prax v mnohých prípadoch územnej samosprávy na Slovensku nám dáva za pravdu. Aj zdanlivo štatistická a faktografická klauzula o voľbe kontrolóra vo svojej podstate znamená ďalší „bod“ k dosiahnutiu bezpečnosti a transparentnosti (tento raz) dohľadu nad finančnými

operáciami. Totiž deň konania voľby hlavného kontrolóra vyhlási obecné zastupiteľstvo obvyklým spôsobom najmenej 40 dní pred dňom konania voľby tak, aby sa voľba vykonala počas posledných 60 dní funkčného obdobia doterajšieho hlavného kontrolóra. Tým je zabezpečená jednak dostatočná informovanosť potenciálnych odborníkov z praxe, a jednak lehota bráni stavu hospodárenia obce bez obsadenej funkcie nezávislého kontrolóra. Jeho funkčné obdobie je 6 rokov, čo značí presah kontrolnej činnosti nad bežné volebné obdobie reprezentantov samosprávy. Odvolať ho z funkcie nie je vôbec jednoduché a je potrebné naplniť jednu z troch závažných skutkových podstát špecifikovaných v zákone, no a na odvolanie je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov.

Kontrolná činnosť sa sústreďuje na zákonnosť, účinnosť, hospodárnosť, efektívnosť a bezpečnosť pri nakladaní s majetkom a majetkovými právami obce, príjmov, výdavkov a finančných operácií, ale aj kontrola vybavovania sťažností a petícií, či kontrola plnenia uznesení zastupiteľstva. Kontrolnej činnosti podliehajú aj rozpočtové a príspevkové organizácie v prípade, ak sú zriadené miestnou samosprávou, prípadne firmy, v ktorých má obec majetkovú účasť. Do kontrolnej činnosti zahŕňame aj osoby, ktoré nakladajú s majetkom obce, ďalej osoby, ktorým bola poskytnutá účelová dotácia alebo finančná výpomoc z rozpočtu miestnej samosprávy. Spomedzi ďalších významných úloh hlavného kontrolóra spomeňme aspoň najpodstatnejšie. Vypracúva odborné stanoviská k návrhu rozpočtu obce a k návrhu záverečného účtu obce pred jeho schválením; predkladá obecnému zastupiteľstvu najmenej raz ročne správu o kontrolnej činnosti; spolupracuje so štátnymi orgánmi pri kontrole hospodárenia s financiami zo štátneho rozpočtu alebo z fondov Európskej únie.

Vzťah mesta a mestskej časti (v Košiciach)

Základnú úpravu postavenia a vzťahov mestskej časti na poli svojho pôsobenia s mestom Košice ako aj štátnymi orgánmi upravujú dva normatívne predpisy. Jednak ide o Zákon o meste Košice (1990) z ktorého vychádza ďalší normatívny právny rámec zakotvený v štatúte mesta Košice (2017). Odhliadnuc od už skôr spomenutých všeobecných právnych dokumentov upravujúcich všeobecné pôsobenie mestskej časti v princípoch miestnej samosprávy a preneseného výkonu štátnej správy, možno hovoriť o konkretizácii vymedzených vzťahov vo verejnej správe práve týmito dvoma uvedenými legislatívnymi zdrojmi.

Podľa zákona o meste Košice 401/1990 Zb. chápeme mestskú časť ako právnickú osobu, ktorá za podmienok osobitných predpisov a štatútu mesta Košice hospodári so zvereným a vlastným majetkom a so zverenými a vlastnými finančnými prostriedkami. Mestská časť vystupuje ako obec (podľa spomínaného zákona o obecnom zriadení) či už pri zverených a vyčlenených samosprávnych úlohách, vykonávajú tiež prenesený výkon štátnej správy v postavení obce a do tretice v postavení obce ako právnická osoba vystupuje aj ako žiadateľ na účely čerpania prostriedkov z fondov Európskej únie (tu je však rozpor s reálnym postavením mestskej časti ako žiadateľa najmä v kapitálových investičných projektoch, ktoré vykonáva mestská časť „len“ na do správy zverenom majetku mesta Košice, hoci ho dlhé roky a výlučne využíva len mestská časť na

verejnoprospešné účely). Väčšina ustanovení zákona o meste Košice sa zhoduje so znením zákona o obecnom zriadení. Odlišnosti sú v pojmosloví obecnej verzus miestne (orgány územnej samosprávy). Odborné, organizačné a administratívne práce súvisiace s plnením úloh mestskej časti a jej orgánov plní miestny úrad. Ten podľa Zákona o meste Košice najmä zabezpečuje agendu orgánov mestskej časti a orgánov miestneho zastupiteľstva, odborné podklady a písomnosti na rokovanie orgánov mestskej časti, je podateľňou a výpravňou písomností mestskej časti, vypracúva písomné vyhotovenia rozhodnutí mestskej časti, vykonáva uznesenia miestneho zastupiteľstva, nariadenia mestskej časti a rozhodnutia mestskej časti. Organizáciu miestneho úradu, počet zamestnancov a ich pracovné náplne ustanovuje organizačný poriadok miestneho úradu. Na čele miestneho úradu stojí prednosta. Ten vedie úrad a organizuje jeho prácu. Prednostu vymenúva a odvoláva starosta na dobu neurčitú, je zamestnancom mestskej časti, ktorý zodpovedá za svoju činnosť starostovi. Spolu s ním podpisuje zápisnice zo zasadnutí miestneho zastupiteľstva a miestnej rady, pričom má na týchto zasadnutiach poradný hlas.

Podrobnejšiu deľbu pôsobnosti medzi orgánmi mestských častí a mesta Košice upravuje štatút. Štatútom však nemožno preniesť na mestské časti výkon štátnej správy, ktorý bol zákonom prenesený na mesto.

Základným vnútorným dokumentom územnej samosprávy mesta Košice v oblasti vzťahov mesta s mestskými časťami a ďalšími organizáciami ako nositeľmi práv a povinností pri plnení zverených samosprávnych úloh, je teda spomínaný Štatút mesta Košice. Ten člení územie mesta na 22 katastrálnych území – mestských častí. Na margo počtu mestských častí uvedme, že už niekoľko rokov v spoločnosti panuje čulá diskusia o potrebe reorganizácie a zníženia počtu mestských častí, ktorých má mesto Košice nielen viac ako Hlavné mesto Bratislava (tá ich má 17) ale dokonca viac ako niektoré európske metropoly (napríklad Londýn). Sú nimi tieto mestské časti: 1. Kavečany 2. Ťahanovce 3. Sídliisko Ťahanovce 4. Sever 5. Staré mesto 6. Džungľa 7. Šaca 8. Poľov 9. Lorinčík 10. Pereš 11. Myslava 12. Sídliisko KVP 13. Západ 14. Luník IX 15. Dargovských hrdinov 16. Košická Nová Ves 17. Barca 18. Šebastovce 19. Krásna 20. Nad jazerom 21. Juh 22. Vyšné Opátske.

Podľa Štatútu sa medzi orgánmi mesta vytvára aj Rada starostov, ako spoločný orgán mestských častí. Tá zaujíma stanoviská k predmetom rokovania mestského zastupiteľstva, ktoré je povinné tieto stanoviská prerokovať. Dôležitá je tretia časť Štatútu, ktorá vyrátava deľbu pôsobností medzi mesto a mestské časti. Práve tu je badať rozdiely vo výklade kompetencií klasických obcí podľa zákona o obecnom zriadení a mestskej časti.

Mesto štatútom prenáša výkon niektorých samosprávnych pôsobností na všetky mestské časti alebo len na niektoré mestské časti. Mesto si spravidla ponecháva vo vlastnej pôsobnosti rozhodovanie o veciach celomestského významu. Mestské časti môžu podľa svojich možností prispievať k rozvoju vlastného územia a k rozvoju služieb obyvateľom aj nad rámec samosprávnych pôsobností stanovených týmto štatútom. Mesto musí bez zbytočného odkladu oznamovať mestským častiam všetky relevantné informácie a tie ich bez zbytočného odkladu zverejňujú. Štatútom možno určiť, že niektoré samosprávne pôsobnosti prenesené na mestské časti vykonáva aj mesto, ak to pripúšťa

povaha dotknutej samosprávnej pôsobnosti. Na mestské časti však nemožno preniesť výkon štátnej správy, ktorý bol zákonom prenesený na mesto. Mesto zároveň výlučne vykonáva pôsobnosť stavebného úradu. Na účely tejto časti štatútu sa vecou celomestského významu rozumie vec vzťahujúca sa najmä na historické centrum mesta – mestskú pamiatkovú rezerváciu a jej ochranné pásmo, ďalej na orgány verejnej správy a iné štátne inštitúcie s pôsobnosťou okresného, krajského alebo celoštátneho významu a zastupiteľské úrady cudzieho štátu, na časti územia mesta, ktoré svojim charakterom slúžia na kultúru, rekreáciu, šport a inú záujmovú činnosť pre obyvateľov viacerých mestských častí alebo celého mesta, historické pamiatky, historické parky, aleje, cintoríny, pamätníky a ďalšie pamätihodnosti zaradené do zoznamu pamätihodností mesta. Samosprávne pôsobnosti podľa Štatútu možno rozdeliť tiež do ucelených sfér verejného života. Ide o tieto oblasti:

- Regulácia podnikateľskej činnosti, ak ide o vec miestneho významu. Mestské časti upravujú všeobecne záväzným nariadením predaj výrobkov a poskytovanie služieb na trhovách miestach; ďalej prijímajú oznámenia podnikateľov v súlade so všeobecne záväzným nariadením mesta, ktorým sa určujú pravidlá času predaja v obchode a času prevádzky služieb. Mestské časti vydávajú v rámci regulácie obchodných živností súhlas s umiestnením automatov obsluhovaných zákazníkom mimo prevádzky. Mestské časti tiež podávajú mestu vyjadrenia k investičným zámerom mesta a tretích osôb na území príslušnej mestskej časti.
- Nakladanie s komunálnym odpadom - Mestské časti vykonávajú dozor nad dodržiavaním predpisov vzťahujúcich sa na nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, vrátane kontroly technického stavu zberných nádob, určujú stanovišťa zberných nádob, kontajnerov alebo vriec na verejne prístupných miestach pre paušálny zber a pre kontajnery rozmiestňované v rámci celoročného upratovania, informujú obyvateľov o harmonograme zberu komunálnych odpadov, odpadov zo zelene, objemných odpadov z domácností, najmenej jedenkrát do roka, prijímajú ohlásenia o nezákonne umiestnenom odpade na svojom území a navrhujú opatrenia na zlepšenie stavu nakladania s komunálnym odpadom.
- Čistota a údržba verejných priestranstiev – mesto Košice zveruje niektorým mestským častiam pôsobnosť na vykonávanie údržby verejnej zelene a verejných priestranstiev, zároveň všetkým mestským častiam prenecháva agendu evidencie psov.
- Správa cintorínov a iných pohrebísk mesto Košice zveruje niektorým mestským častiam pôsobnosť na vykonávanie údržby cintorínov a iných pohrebísk miestneho významu.
- Správa pozemných komunikácií je zverená niektorým mestským častiam na údržbu miestnych komunikácií II. a III. triedy, na ktorých nepremáva mestská hromadná doprava, miestnych komunikáciách IV. triedy vrátane zabezpečenia zimnej údržby a čistoty, zriaďovanie bezbariérových prechodov a cyklistických dráh. Všetky mestské časti predkladajú návrhy na umiestňovanie zastávok, zriaďovanie čakární a prístreškov mestskej hromadnej dopravy na svojom území. Evidenciu miestnych komunikácií podľa tried a mestských častí vedie mesto.

- Správa verejného osvetlenia patrí do pôsobnosti vybraných mestských častí.
- V oblasti kultúry a športu mesto prenáša na mestské časti povinnosť vytvárať podmienky pre rozvoj kultúrneho a športového života obyvateľov svojej mestskej časti, vykonávať údržbu verejných kultúrnych, športových a ďalších zariadení miestneho významu, ktoré majú mestské časti vo svojom vlastníctve, zverené do správy alebo v nájme.
- V sociálnej oblasti zveruje mesto do kompetencií mestských častí značnú časť úloh. Za všetky spomeňme identifikáciu osôb vyžadujúcich sociálnu službu, stravovanie dôchodcov, rozhodovanie na úseku pomoci v hmotnej núdzi, spolupôsobenie na úseku sociálno-právnej ochrany detí a kurately a pod. Relatívne poslednou novinkou, ktorá pribudla do pôsobnosti mestských častí v kontexte vojnového konfliktu na Ukrajine, je povinnosť v oblasti zabezpečenia pomoci pre cudzincov pri poskytovaní príspevku osobám, ktoré poskytujú ubytovanie pre odíedencov.
- Špeciálne pôsobnosti prenesené na niektoré mestské časti sa týkajú výkonu opatrovateľskej služby a pomoci pri osobnej starostlivosti o dieťa, vrátane uzatvárania príslušných zmlúv, tu môže plniť mestská časť úlohy pre obyvateľov ďalších mestských častí.

V štatúte je však aj dôležitá štvrtá časť dokumentu, pojednávajúca o ekonomike mesta a mestských častí, z ktorej vyberieme to najdôležitejšie pre posúdenie aspektov v prospech transparentnosti a bezpečnosti hospodárskych operácií mestskej časti.

Mesto a mestské časti hospodária samostatne separátne) s vlastným a zvereným majetkom a s vlastnými a zverenými finančnými prostriedkami. Samostatne pripravujú a schvaľujú svoj rozpočet a záverečný účet, vedú účtovníctvo a evidenciu o svojom hospodárení a tiež vykonávajú kontrolu hospodárenia právnických osôb, ktoré založili alebo zriadili a ktoré sú napojené na ich rozpočty. Rozpočet mesta a rozpočet mestských častí teda jednak vyjadruje ekonomickú samostatnosť mesta a mestských častí, zároveň zahŕňa finančné vzťahy k štátnemu rozpočtu. Pravidlá finančného hospodárenia, príjmy a výdavky rozpočtu upravuje osobitný predpis, ktorý spomenieme neskôr. Dôležité je si rovnako uvedomiť, že hlavný tok finančných operácií plynie v smerovom vyjadrení mesto → mestská časť. Až na jedinú výnimku, kedy finančný tok v podiele 50% smeruje od mestskej časti k mestu – a to v prípade predaja nehnuteľnosti patriacej mestskej časti. Najväčším a najdôležitejším príjmom mesta Košice a následne aj mestskej časti, je najmä podiel na výnose dane z príjmov fyzických osôb. V aktuálnom fiškálnom prerozdelení v zmysle finančnej decentralizácie štátu, je to v pomere 70% pre mestá a obce a 30% pre vyššie územné celky. V Slovenskej praxi sú to takmer dve miliardy eur, ktoré si na základe koeficienčných pravidiel prerozdelia miestne samosprávy a v zmysle transparentnosti a bezpečnosti finančných operácií s nimi hospodária (pre mesto Košice ide v roku 2022 o čiastku viac ako 100 miliónov eur). Spomeňme ešte, že k ďalším príjmom mesta Košice patria aj miestne dane poplatky vrátane miestneho poplatku za rozvoj (poplatok za rozvoj je pomerne krátko na „scéne“ s hospodárením verejných samospráv), taktiež nedaňové príjmy z vlastníctva majetku a z jeho prevodu, príjmy z činnosti rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií zriadených mestom a

právnických osôb, v ktorých má podiel mesto, samozrejme nesmú chýbať pokuty, penále a iné sankcie uložené mestom za porušovanie záväzných nariadení, úroky z finančného imania mesta. Nemenej významnými zdrojmi financovania sú v dnešnej dobe do popredia sa dostávajúce tuzemské a zahraničné účelové granty a transfery poskytnuté na bežné a kapitálové výdavky vrátane prostriedkov z Európskej únie, rovnako aj prijaté úvery a pôžičky, či dobrovoľné dary a príspevky fyzických osôb a právnických osôb. Nevyhnutnou súčasťou „pritekajúcou“ do rozpočtu mesta (aj mestských častí) je krytie preneseného výkonu štátnej správy formou dotácie zo štátneho rozpočtu (najmä z rozpočtovej kapitoly Ministerstva vnútra) a potom spomínaných 50 % z príjmu z predaja nehnuteľností realizovaného mestskými časťami.

Pri financovaní mestských častí z metodického pohľadu Štatútu mesta Košice ide predovšetkým o finančné operácie pozostávajúce z podielu na výnose daní z príjmov fyzických osôb, podiel na miestnych daniach a podiel na výnose z poplatku za rozvoj, podľa schválenej čiastky na obyvateľa pre jednotlivé mestské časti v rozpočte mesta. Celkovo tak mesto posielala na účty 22 mestských častí dokopy 13 miliónov eur, z toho je zhruba 110 tisíc eur 50% podiel na výbere dane za psa, zároveň sa v tomto objeme balíka peňazí pre mestské časti objavuje aj novinka z posledných rokov – výnos z poplatku za rozvoj, ktorý platia najmä súkromní developeri mestu popri vlastnej realizácii investičnej činnosti. Rovnako ako daň za psa táto úhrada znamená následne 50% podiel presunutý na účty mestských častí, čo v roku 2022 predstavuje približne 1,2 milióna eur. Okrem spomenutých hlavných príjmov je ako finančný zdroj aj prenájom vlastného majetku a majetku, ktorý bol mestskej časti zverený do správy, správne poplatky za činnosti v pôsobnosti mestskej časti, príjmy z pokút, výnosy z predaja vlastného majetku vo výške 50 % pri nehnuteľnosti a 100 % z predaja hnutel'ného majetku. Medzi ostatné štandardné finančné toky smerujúce na účet mestskej časti patria úroky z úverov a vkladov a príjmy z hazardných hier, ten je v súčasnosti enormne diskutovaný v politických i spoločenských kruhoch, pričom hoci predstavuje značný balík peňazí pre mestskú časť, zároveň fenomén hazardných hier prináša negatívny jav v živote spoločnosti, rodín i jednotlivcov, ktorý zrejme o niekoľko rokov vymizne z kamenných prevádzok a presunie sa len do online sektora. K príjmom ešte uveďme aj bežné a kapitálové granty a transfery, dobrovoľné dary a príspevky fyzických a právnických osôb. K ďalším príjmom mestskej časti vo všeobecnosti môžu patriť aj príjmy z podnikania obchodných spoločností zriadených mestskou časťou alebo v ktorých má podiel a príjmy z činnosti rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií zriadených mestskou časťou.

Rozoberme si vo všeobecnosti aj výdavky mestskej časti. K nim sa najviac zaradzujú náklady spojené so samosprávnou činnosťou mestskej časti, teda samostatne a výlučne zabezpečenou mestskou časťou. Ďalej sú to nevyhnutné výdavky na rozvojové programy lokálneho významu a dotácie (väčšinou účelové) udelené právnickým a fyzickým osobám so sídlom či trvalým pobytom v mestskej časti. V zozname nákladov nechýbajú ani splátky prijatých pôžičiek. Ak sme už vyššie spomínali prerozdelenie výnosu z poplatku za rozvoj medzi mesto a mestské časti v podiele 50 % pre mesto a 50 % pre mestskú časť, ak sa na jej území nachádza stavba podliehajúca poplatkovej povinnosti, mesto poukáže mestskej časti tento podiel v rozsahu skutočného príjmu po uplynutí

kalendárneho roka, v ktorom bol poplatok za rozvoj uhradený na účet mesta. S použitím tohto „príjmu“ z poplatku za rozvoj však súvisí istá povinnosť. Mestská časť musí oboznámiť mesto s použitím tohto výnosu na realizované projekty z týchto finančných prostriedkov v príslušnom kalendáriom roku do 31. januára tohto kalendárneho roka.

Tak ako aj v obciach podľa určitých parametrov, a v prevažnej väčšine miest na Slovensku, aj v mestskej časti sa cyklicky s vymedzeným časovým horizontom kreujú dva významné strategické dokumenty – Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja mestskej oblasti a Akčný plán rozvoja mestskej časti. V súčasnej dobe sa takýto materiál spracováva na obdobie do roku 2027 s výhľadom do roku 2030. Tu je dôležité dodať, že vzniknutý rozvojový strategický dokument musí korelovať a súvisieť s hlavnou osou rozvoja mesta Košice, ktorá má súvis s vyšším integračným dokumentom Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Košice a ten dokonca s vyššou „inštanciou“ dokumentu Integrovanej územnej stratégie Košického samosprávneho kraja ako predpoklad čerpania Európskych štrukturálnych a investičných fondov projektovaných na obdobie rokov 2021 - 2027. Harmonizácia spomenutých územných stratégií rozvoja je kľúčová najmä z dôvodu dosiahnutia vzájomného súladu a reálneho včlenenia projektových zámerov mestskej časti do priorít mestskej rozvojovej stratégie. Na základe výstupov analýz územia v rámci príprav nadradených programov rozvoja následne prebehne definovanie stratégie mestskej časti pre aktuálne programové obdobie s výhľadom do roku 2030. Aj tieto strategické dokumenty súvisia s nastolenou témou tohto článku o bezpečnosti hospodárskych operácií v mestskej časti. Totiž prevažný záber programov rozvoja i akčných plánov je zameraný na plánovanie a správne vynakladanie finančných prostriedkov v strednodobom horizonte troch až piatich rokov, čo predstavuje dôležitý nástroj na verejnú kontrolu, spätnú väzbu a dôsledný kontroling finančných procesov, ktoré sa v centových i státisícových položkách hospodárenia mestskej časti realizujú. Akčný plán programu rozvoja mestskej časti je zároveň súčasťou realizačnej časti programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja a základom pre vypracovanie programového rozpočtu ako nástroja realizácie rozvojových projektov. Najpresnejší finančný odhad v akčnom pláne je vždy na prvý rok koncepcie, nasledujúce dva rozpočtové roky predstavujú rozpočtový výhľad. Vzhľadom k novému programovému obdobiu pre možnosť čerpania prostriedkov z Európskych investičných a štrukturálnych fondov, sú očakávania podpory financovania premietnuté aj do výšky návrhov projektových zámerov. Akčný plán rozvoja mestskej časti sa pripravuje ako súbor vybraných projektových zámerov a vypracováva sa v kooperácii všetkých dotknutých oddelení mestskej časti. Projektové zámery sú vyberané a zaradené k príslušným cieľom a opatreniam rozvojových stratégií mesta Košice a do akčného plánu mestskej časti sú radené na základe kritérií ako kompatibilita s cieľmi a opatreniami rozvoja mesta, multiplikačný a synergický efekt projektových zámerov, úroveň pripravenosti projektových zámerov, príspevok k zvýšeniu environmentálnej, ekonomickej a sociálnej udržateľnosti rozvoja mestskej časti a jej funkčného územia.

Z organizačnej štruktúry a foriem pôsobnosti a kompetencií jednotlivých zložiek miestneho úradu viacerých košických mestských častí vyplýva niekoľko organizačných a kompetenčných aspektov. Spomeňme najmä ekonomické procesy v mestskej časti.

V oblasti rozpočtovania sa zostavuje viacročný programový rozpočet, metodicky sa usmerňuje rozpočtový proces, vypracovávajú sa výsledky hospodárenia mestskej časti, zostavuje sa záverečný účet mestskej časti, zabezpečuje sa spracovanie rozpočtových opatrení, monitorovacej a hodnotiacej správy o plnení programového rozpočtu, sleduje a vykonáva sa vyúčtovanie účelových dotácií vo vzťahu k rozpočtu SR, vo vzťahu k mestu Košice a Košickému samosprávnemu kraju, poskytujú sa informácie o čerpaní finančných prostriedkov v systéme RIS SAM.

V oblasti účtovníctva sa vedie účtovníctvo mestskej časti a koordinujú sa všetky úlohy s tým spojené, zostavuje sa individuálna účtovná závierka a výročná správa, zabezpečuje sa obeh účtovných dokladov, aktualizuje sa účtovný rozvrh, pripravujú sa podklady pre vypracovanie auditu, zabezpečuje sa platobný a zúčtovací styk s bankovými ústavmi, vykonávajú sa pokladničné operácie, zabezpečuje sa inventarizácia majetku mestskej časti a majetku zvereného mestskej časti do správy, zabezpečuje sa oblasť mzdovej agendy, evidujú a zverejňujú sa došlé faktúry.

V oblasti poskytovania dotácií mestská časť prijíma žiadosti o poskytnutie dotácie, vykonáva finančnú kontrolu a administratívnu finančnú kontrolu vyúčtovania poskytnutých dotácií, uplatňuje prípadné sankcie pri nedodržaní podmienok poskytnutia dotácie a monitoruje napĺňanie ukazovateľov programového rozpočtu v previazanosti na ciele a opatrenia.

K ďalším ťažiskovým kompetenčným oblastiam patria úseky organizačných, právnych, registratúrnych, rozvojových a stavebných, či majetkových záležitostí, prípadne oblasť kultúry, športu i vzdelávania. Zvláštnou kategóriou je prenesený výkon štátu v oblasti matriky a evidencie obyvateľstva, ktorú mestská časť rovnako vykonáva.

Moderné účtovné princípy v smerovaní k bezpečným hospodárskym operáciám v územnej samospráve

Na Slovensku sa pred niekoľkými rokmi realizovala reforma riadenia verejných financií, za ktorou malo byť povzbudenie účinnosti rozpočtovníctva, manažmentu verejných výdavkov a finančných operácií štátnych aktivít. Hlavným parametrom naplnenia výstupov reformy riadenia verejných financií bola skutočnosť, aby boli prístupné, zrozumiteľné, dôveryhodné, relevantné, presné, včasné a porovnateľné ekonomické podklady. Takéto informačné vstupy v oblasti hospodárenia územnej samosprávy poskytuje účtovníctvo. Preto bolo nevyhnutné integrovať slovenské postupy v oblasti účtovania a výkazníctva do medzinárodných pravidiel pre verejnú správu. Zavádzal sa akruálny systém do celého verejného priestoru, ako súčasť medzinárodných štandardov a ten vytvára informačný komplex, ktorý dokáže analyzovať, sumarizovať, klasifikovať a interpretovať výsledky finančných operácií útvarov územnej samosprávy a zabezpečiť tak vplyv na transparentnosť a bezpečnosť ekonomických postupov.

Z odborného príspevku autorky Guzyovej (2012) sledujeme vývoj zavádzania spomenutého akruálneho princípu do finančných operácií vo verejnej správe. Výkazy musia byť pripravované v súlade s normou ESA95/GFS 2001 (z anglického prekladu „accrual based accounting“) a sú posudzované Medzinárodným menovým fondom a Eurostatom. Európska komisia tolerovala do roku 2005 účtovný princíp vytvorený v

charaktere hotovostného systému (Cash basis). Tento spôsob sa týka hotovostného toku v rámci bežnej vykazovanej periódy. Ignoroval však ďalšie finančné operácie, ktoré ovplyvňujú vlastnosť verejnej správy produkovať tovary a služby dnes, aj v budúcich obdobiach. Rovnako systém nesumarizoval výnosy prijaté z aktív za viacero účtovných období. Pre tieto dôvody boli finančné operácie založené na hotovostnom princípe čím ďalej, tým viac neprijateľné pre správne orgány. Audítorské správy overujúce finančné operácie a tým aj ich transparentnosť a bezpečnosť, postupne generovali významné problémy vo vtedajšom účtovnom systéme, Európska komisia sa zhodla na uskutočnení prechodu na aktuálne účtovníctvo zadefinované v niekoľkých cieľoch, tie uvádza Guzyová (2012) takto:

- cieľ prechodu na nový (európsky) účtovný systém s jednotným formátom údajov, jednotným kompaktným vstupom dát do spoločného informačného systému, konzistenciou centrálnych a štruktúrnych podsystémov, viacročnou konzistenciou informácií a výlučne aktuálny princíp v súlade s medzinárodnými štandardami
- cieľ prechodu na informačné technológie s jedným vstupom dát, plnou integritou podsystémov, odstraňovaním zdvojených údajov, efektívnou bezpečnosťou transakcií a garanciou auditovateľnosti.

Podľa Metodického usmernenia Ministerstva financií SR (2021), chápeme aktuálny princíp ako systém v ktorom sa transakcie a iné udalosti vykazujú v okamihu, kedy vznikli a nie len vtedy, keď sú peňažné prostriedky alebo ich ekvivalenty prijaté alebo vyplatené. Preto sa transakcie a udalosti zaznamenávajú v účtovných knihách a vykazujú sa v účtovnej závierke za obdobie, ktorého sa časovo a vecne týkajú bez ohľadu na to, kedy došlo k toku peňažných prostriedkov alebo ich ekvivalentov, ktoré sa týkajú daných finančných operácií. Časová a vecná súvislosť s nákladmi sa používa aj pri zúčtovaní transferov, čiže transfer sa zúčtováva vtedy, keď nastal náklad, ktorý bol hrađený z tohto transferu. Aby mohol byť dodržaný aktuálny princíp, náklady a výnosy sa časovo rozlišujú. Časové rozlíšenie je možné len do budúcnosti. Kritériom na účtovanie časového rozlíšenia je, že je známy vecný obsah časovo rozlíšených ekonomických operácií, poznáme presnú sumu a sumu vieme rozložiť a priradiť k budúcim účtovným obdobiam. Na účty časového rozlíšenia sa vzťahuje dokladová inventúra a pri inventarizácii sa posudzuje ich výška a odôvodnenosť existencie časového rozlišovania.

Ako uvádza Guzyová (2012), Európska komisia začala v úvode roka 2005 účtovať a vykazovať všetky finančné operácie na aktuálnej báze v súlade s Medzinárodnými účtovnými štandardami pre verejný sektor IPSAS (International Public Sector Accounting Standards) s pomocou zmodernizovaného účtovného systému. Pre úspešnú integráciu systému členských krajín EÚ sa postupne začal zavádzať nový spôsob účtovania a vykazovania. Z dôvodu zabezpečenia zrozumiteľnosti účtovných informácií prezentovaných účtovnými závierkami členských štátov Európskej únie, vplynula dôležitosť harmonizácie účtovníctva prostredníctvom implementácie medzinárodných účtovných štandardov do legislatívnych pravidiel účtovania verejnej správy na Slovensku. A tak od roku 2008 jednotlivé útvary slovenského verejného sektora vedú účtovníctvo v zmysle naznačenej novej metodiky s podstatou zavádzania aktuálneho princípu.

Ako uvádza Stašová Hudáková (2011), nový účtovný systém zaviedol najmä vylúčenie používania účtovania v sústave jednoduchého účtovníctva v rámci subjektov verejného sektora. Priniesol povinnosť konsolidácie - zostavenia konsolidovanej účtovnej závierky a súhrnej účtovnej závierky v rámci verejnej správy ako celku. Dal do súladu spôsob účtovania a vykazovania subjektov samosprávy i štátnej správy so spôsobom účtovania a vykazovania ostatných účtovných jednotiek na Slovensku a celého výkazníctva verejného sektora v Európskej únii. Subjekty územnej samosprávy v naznačenom zmysle po prvý raz zostavili konsolidovanú účtovnú závierku v roku 2010 za účtovné obdobie 2009. Cieľom konsolidovanej účtovnej závierky je podľa spomenutej autorky Stašovej Hudákovskej poskytnúť dáta o konsolidovanej jednotke ako o komplexnom ekonomickom celku. Konsolidovaná účtovná závierka pozostáva zo zostavenia konsolidovanej súvahy, konsolidovaného výkazu ziskov a strát a poznámok. Preto základným predpokladom pre jej úspešné zostavenie je najmä kvalitné interné usmernenie, metodické riadenie a odsúhlasovanie vzájomných účtovných transakcií a zostatkov a technické spracovanie súhrnných údajov súvahy a výkazu ziskov a strát. Po týchto spracovaniach nasledujú nevyhnutné konsolidačné opatrenia.

Zo záverov odbornej publikácie autorky Guzyovej (2012) vyplýva, že Medzinárodné účtovné štandardy pre verejný sektor (International Public Sector Accounting Standards) vydávané IPSASB (The International Public Sector Accounting Standards Board) sú základom pre súlad štátneho a samosprávneho účtovníctva odporúčané odborníkmi a prijali ich takmer všetky krajiny Európskej únie. Zaujímavou charakteristikou je aj skutočnosť, že sú odvodené od medzinárodných účtovných štandardov pre súkromný sektor (IAS/IFRS), a teda poskytujú jednotný podklad pre konsolidáciu údajov za verejnú správu, z ktorých sa následne pripravujú výkazy podľa ESA95/GFS2001. Medzinárodné účtovné štandardy pre verejnú správu vydáva nadnárodná inštitúcia IFAC (medzinárodná federácia účtovníkov), respektíve ňou poverený Medzinárodný výbor pre účtovné štandardy verejnej správy. Pri podnikateľských subjektoch by mala účtovná závierka ponúknuť informácie o kompletných finančných operáciách a dosiahnutých hospodárskych výsledkoch napríklad v zmysle zhodnotenia investícií vlastníkov alebo zachovania kúpnej sily vložených prostriedkov, ale pri subjektoch verejnej správy pôjde účtovnou závierkou najmä o uistení občanov o efektívnom nakladaní so zverenými finančnými prostriedkami. Je pochopiteľné, keďže poznáme značné odchýlky, ktoré vyplývajú z rozdielneho zamerania cieľov v podnikateľskej a verejnej sfére, že progres účtovných princípov pre podnikateľskú sféru je dynamický a súvisí s relatívne významnými zmenami.

Verejné obstarávanie ako základ bezpečnosti finančných operácií v mestskej časti

Pri vynakladaní peňazí pochádzajúcich „zdola“, teda od ľudí a podnikateľských subjektov, ktorí prispievajú nie malou čiastkou zo svojej produktivity do spoločného systému formou daní a iných foriem odvodov, je potrebné hovoriť o tom, akým spôsobom verejná samospráva, štát i najbližšia územná jednotka k občanovi, bude s jeho finančným „vkladom“ zaobchádzať a akou formou zabezpečí službu či produkt, o ktorý sa prioritne nepostará trh svojimi mechanizmami. Občan chce, a samozrejme má aj právo sledovať,

ako sa do posledného centu minie spoločný majetok patriaci *de facto* celej spoločnosti, respektíve danému teritóriu. Ak je tento proces vynakladania verejných finančných prostriedkov viditeľný, zreteľný, jasný, komunikovaný, dohľadateľný a nikto nemôže pochybovať, že boli tieto prostriedky vynaložené najvhodnejšie ako byť mohli, hovoríme nielen o transparentnosti, ako sa v súčasnosti s obľubou pomenúva množstvo procesov, ale aj o bezpečnosti finančných operácií. Teda financie bezpečne dorazia od ich „dodávateľov“ až ku ich „spotrebiteľom“ bez toho, aby sa po pomyselnnej „ceste“ vytratila čo i len najmenšia suma peňazí. Toľko laický pohľad v úvode odbornej kapitoly, ktorú nevyhnutne pri téme bezpečnosti verejných financií a hospodárskych operácií vo verejnej správe musíme venovať ustálenému slovnému spojeniu „verejné obstarávanie“. Je vhodné si v krátkosti pripomenúť genézu zásad verejného obstarávania na Slovensku v novodobej histórii. Sféra verejného obstarávania je ostro sledovanou oblasťou, keďže spoločne s pridruženými charakteristikami voľného pohybu tovarov, služieb, pracovných síl a kapitálu práve finančné operácie, ich bezpečnosť a transparentnosť vytvárajú prostredie pre konkurenciu v rámci spoločného vnútorného trhu a spolu s nimi je zárukou vyrovnaného a udržateľného rastu, vyššej zamestnanosti a sociálnej starostlivosti, vyššej životnej úrovne a kvality života, ako aj ekonomickej a sociálnej súdržnosti.

Ako sa v dôvodovej správe Zákona o verejnom obstarávaní (2015) uvádza, po zmene pomerov Slovenska k trhovému hospodárstvu po roku 1989 vznikla potreba normatívne prispôbiť legislatívu pri vynakladaní štátnych či samosprávnych finančných prostriedkov pri riadení úloh zo strany útvarov napojených na štátny, alebo miestny rozpočet. Vznikli tak v roku 1993 nové postupy pri verejnom obstarávaní zákonom č. 263/1993 Z. z. o verejnom obstarávaní tovarov, služieb a verejných prác. Keďže išlo o novinku pri zabezpečovaní verejných finančných operácií, pri tvorbe legislatívy sa zákonodarca inšpiroval modelom obchodného práva pri OSN (UNCITRAL). Nová právna úprava vynakladania verejných prostriedkov vzbudzovala komplikácie už od počiatku, preto v súvislosti aj s obdobím prechodu na trhovú ekonomiku sa odporúčala skôr jednoduchá podoba predpisu s fokusom na základné štandardy verejného obstarávania. Cieľom bolo naplniť teóriu „best value for money“ (najlepšia hodnota za peniaze). To sa dá hlavne v konkurenčnom prostredí s formuláciou zhodných princípov a podmienok pre všetkých účastníkov, akými sú transparentnosť procesu verejného obstarávania, nediskriminácia a zabezpečenie rovnakých podmienok uchádzačov, ako aj efektivita a bezpečnosť pri úhradách verejných finančných operácií.

Neskôr už zákon nepostačoval v pôvodnej právnej úprave a tak sa v roku 1998 spustila iniciatíva k prepracovanému zákonu o verejnom obstarávaní, tento krát boli základom smernice Európskych spoločenstiev regulujúce oblasť verejného obstarávania. Dôvodom pre spracovanie vnovených pravidiel o verejnom obstarávaní bola tiež nutnosť aproximácie práva SR s legislatívou EÚ. Nový zákon č. 263/1999 Z. z. o verejnom obstarávaní znamenal výrazný posun v uplatňovaní pravidiel verejného obstarávania v konštelácii s princípmi platnými v modernej Európe. Vyplývajúce pravidlá sa začali udomáčňovať v štátnych rozpočtových, príspevkových organizáciách, účelových fondoch, mestách a obciach a ďalších verejnoprávných inštitúciách. V kontexte spomenutého zákona sa od roku 2000 zriadil ústredný orgán - Úrad pre verejné obstarávanie, ktorý

nadobudol kompetencie pre riadenie verejného a koncesného obstarávania, na dohľad pri verejnom obstarávaní a riešenia námietok proti postupu obstarávateľa. Úrad zároveň začal vytvárať zoznam podnikateľov a pripravovať odborne spôsobilé osoby v špecifickej oblasti zvanej verejné obstarávanie. Dôležitým míľnikom novely bolo prispieť k cieľu Národného programu boja proti korupcii. Ďalšia modernizácia zákona prišla v roku 2003, ktorou sa upravil výklad obstarávateľa prostredníctvom základných znakov, ktoré tieto útvary a spoločnosti museli napĺňať, zmenilo sa aj vyjadrenie pojmu uchádzač a záujemca, tých predtým definoval pojem podnikateľ v zmysle Obchodného zákonníka, čo bolo posúdené diskriminačne voči účastníkom verejného obstarávania z iných krajín. Zrýchlili sa postupy verejného obstarávania v užších súťažiach a v rokovacích postupoch, ktoré obstarávateľ môže využiť v osobitných prípadoch, keď sa nachádzal v časovej tiesni. Pomerne rýchlo, 1. januára 2004 nadobudla účinnosť nová právna úprava nahradzujúca predošlý zákon o verejnom obstarávaní. Tu už boli implementované všetky v danom čase aktuálne smernice EÚ vplývajúce na sféru verejného obstarávania. V tomto čase bola aproximácia práva SR s právom Európskych spoločenstiev jednou z požiadaviek vstupu Slovenska do EÚ, čo prispieva dodnes k úspešnému začleneniu krajiny do európskych a svetových hospodárskych štruktúr.

Podľa spomínanej dôvodovej správy aktuálneho zákona (2015) tak odlišným spôsobom vyhlasujú verejné obstarávanie obstarávatelia z klasického sektora a obstarávatelia z osobitných odvetví (napríklad vodné hospodárstvo, energetika, doprava a poštové služby). Tí po novom disponujú bohatšími možnosťami výberu postupov verejného obstarávania, ako je vedenie vlastných kvalifikačných systémov spôsobilých právnických alebo fyzických osôb, s ktorými môžu podľa potreby uzavrieť zmluvu efektívnym spôsobom. Do zákona o verejnom obstarávaní sa premietli tiež princípy uzatvárania koncesných zmlúv používaných s rovnakými postupmi verejného obstarávania, ako pri zmluvách na realizáciu stavebných prác. Výraznou novinkou bolo aj vytvorenie nového spôsobu riešenia revízných postupov, respektíve nového inštitútu na vybavovanie žiadostí o nápravu, čiže konaniu o námietkach alebo výkonu kontroly, ktoré sa vykonáva v trojčlenných alebo päťčlenných komisiách za účasti aj externých členov. V roku 2014 došlo v Európskom parlamente k významným zmenám v legislatíve - smerniciach upravujúcich sféru verejného obstarávania v prospech zefektívnenia a urýchlenia procesov verejného obstarávania prostredníctvom povinnej elektronizácie, väčšej flexibility, zníženia administratívnej záťaže, uľahčenia prístupu malých a stredných podnikov na trh, podpory cieľov environmentálnej a sociálnej politiky a taktiež prostredníctvom zavedenia väčšej právnej istoty pri aplikácii jednotlivých inštitútov.

S účinnosťou od 1. apríla 2022, nadobudol platnosť novelizovaný zákon o verejnom obstarávaní č. 343/2015 Z. z., ktorý podstatne mení zaužívané kvóty a princípy. Tento zákon ponímajúc ako garanta transparentnosti a bezpečnosti realizácie finančných operácií vo verejnej správe a rovnako aj v postupoch ekonomických transakcií mestskej časti. Vzhľadom na rozsiahlu právnu úpravu uvedme len niektoré podstatné ustanovenia. Zákon o verejnom obstarávaní sa vzťahuje na zadávanie zákaziek na dodanie tovaru, zákaziek na uskutočnenie stavebných prác, zákaziek na poskytnutie služieb, súťaž návrhov, zadávanie koncesíí na stavebné práce, zadávanie koncesíí na služby a správu vo

verejnem obstarávaní. Nevzťahuje sa však na niektoré verejné statky ako rozhodcovské konanie, nadobúdanie existujúcich stavieb, nájom nehnuteľností, služby civilnej ochrany, služby súvisiace s emisiou a nákupom cenných papierov, audiovizuálne služby, bezpečnosť a ochrana štátnych záujmov a podobne. Za hospodársky subjekt zákon považuje fyzickú osobu, právnickú osobu alebo skupinu takýchto osôb, ktoré na trh dodávajú tovar, uskutočňujú stavebné práce alebo poskytujú službu. Záujemca je hospodárskym subjektom, ktorý má záujem o účasť vo verejnem obstarávaní, no uchádzačom je hospodársky subjekt, ktorý už predložil aj ponuku. Koncesionárom rozumie zákon subjekt, s ktorým obstarávateľ uzavrel koncesnú zmluvu a subdodávateľom je zas subjekt, ktorý uzavrel s úspešným uchádzačom (koncesionárom) písomnú odplacnú zmluvu na plnenie určitej časti zákazky alebo koncesie. Zákon pamätá v úvodných pojmoch aj na zachovávanie dvoch aspektov. Tým prvým je sociálny aspekt súvisiaci s predmetom zákazky, ktorý môže viesť k pozitívnemu sociálnemu vplyvu, najmä k vytvoreniu alebo podpore tvorby pracovných príležitostí, k dôstojným, spravodlivým a uspokojivým pracovným podmienkam, začleneniu znevýhodnených, ohrozených alebo vylúčených osôb a skupín do spoločenských vzťahov, zvýšeniu dostupnosti a použiteľnosti tovarov, služieb a stavebných prác pre zdravotne postihnuté osoby, etickému a spravodlivému obchodovaniu, zabezpečeniu rastu ekonomiky založenej na vedomostiach a inováciách, udržateľnosti zdrojov a sociálnej a územnej súdržnosti, k zvyšovaniu zodpovednosti dodávateľov vo vzťahu k záujmom spoločnosti, najmä integrovaním sociálne prospešných aktivít do činnosti dodávateľa a spoluprácou s jeho činnosťou dotknutými subjektmi alebo zmierňovaní dôsledkov ekonomického a sociálneho zaostávania najmenej rozvinutých okresov. Druhým aspektom je environmentálne hľadisko, súvisiace so znižovaním negatívnych vplyvov prostredníctvom obstarávaných tovarov, stavebných prác alebo služieb na životné prostredie, prispieva k ochrane životného prostredia, podporuje adaptáciu na zmenu klímy alebo podporuje trvalo udržateľný rozvoj, napríklad prostredníctvom znižovania znečistenia ovzdušia, vody, pôdy, ochrany lesov, či využívania obnoviteľných zdrojov. Zákazka na účely tohto zákona je odplacná zmluva uzavretá medzi jedným alebo viacerými obstarávateľmi na jednej strane a jedným alebo viacerými úspešnými uchádzačmi na strane druhej, ktorej predmetom je dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služby. Pritom zákazka na dodanie tovaru znamená kúpu, lízing, splátky alebo prenájom tovaru s možnosťou odkúpenia, prípadne aj činnosti spojené s umiestnením a montážou tovaru. Koncesia na služby či stavebné práce je zákazka rovnakého typu s tým rozdielom, že protiplnením za služby či stavebné práce je buď právo na využívanie služby alebo stavby na dohodnutý čas alebo je toto právo spojené s peňažným plnením.

Pridajme aj finančné limity dôležité pre zákon o verejnem obstarávaní. Zákazka môže byť nadlimitná, podlimitná alebo s nízkou hodnotou v závislosti od jej predpokladanej hodnoty. Limity predpokladaných hodnôt týchto zákazok ustanovuje všeobecne záväzný právny predpis, ktorý určí Úrad pre verejné obstarávanie. Napríklad pri podlimitnej civilnej zákazke je to limit nad 100.000 €, ak ide o zákazku na dodanie tovaru okrem potravín a zákazku na poskytnutie služby okrem niektorých špecifických služieb (napríklad poštové alebo zdravotnícke služby) platných pre štátne orgány alebo

180.000 € pre orgány územnej samosprávy. Môže to byť však aj cifra nad 400.000 €, ak ide o zákazku na poskytnutie špecifických služieb uvedených v prílohe č. 1 zákona o verejnom obstarávaní. Zákazka s nízkou hodnotou je buď zákazkou na dodanie tovaru okrem potravín, poskytnutie služby alebo uskutočnenie stavebných prác, ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit uvedený v predchádzajúcich riadkoch a súčasne vyššia ako 10.000 € v priebehu kalendárneho roka alebo počas platnosti zmluvy, ak sa zmluva uzatvára na dlhšie obdobie ako jeden kalendárny rok.

Špecifická podlimitná zákazka je napríklad v oblasti obrany a bezpečnosti, ktorej predpokladaná hodnota je nižšia ako finančný limit nadlimitnej zákazky a súčasne rovnaká alebo vyššia ako 300.000 € pri dodaní tovaru a poskytnutí služby, alebo 800.000 € pri stavebných prác.

Obstarávatelia musia dodržať princíp rovnakého zaobchádzania, princíp nediskriminácie hospodárskych subjektov, princíp transparentnosti, princíp proporcionality, princíp hospodárnosti a efektívnosti. Zadávanie zákaziek a koncesií sa nesmú realizovať so zámerom nedovoleného uplatnenia výnimky z zákona o verejnom obstarávaní alebo narušenia hospodárskej súťaže bezdôvodným zvýhodnením alebo znevýhodnením určitých hospodárskych subjektov. Obstarávateľ môže uzavrieť zmluvu alebo rámcovú dohodu najmä s uchádzačom, ktorý má povinnosť zapisovať sa do registra partnerov verejného sektora. Zároveň je v súčasnosti čoraz viac spomínaný aj pojem „konečný užívateľ výhod“ z verejnej zákazky, ktorým nesmie byť žiadny predstaviteľ vymedzených útvarov štátnej správy a územnej samosprávy, avšak starosta obce či mestskej časti sa v tomto zákaze nespomínajú. Na určité výnimky zákon pamätá najmä pri núdzovom stave a mimoriadnej situácii, kedy ustanovenia uvedené v predchádzajúcich riadkoch nemusia byť uplatnené a zároveň sú splnené postupy priameho rokovacieho konania.

Jedným z najdôležitejších nástrojov na zabezpečenie bezpečnosti a transparentnosti finančných operácií vo verejnej správe pri obstarávaní tovarov a služieb, je tzv. „elektronická platforma“, teda informačný systém verejnej správy, ktorý slúži na zabezpečenie zadávania zákazky na dodanie tovaru, na uskutočnenie stavebných prác a na poskytnutie služby, na evidenciu týchto zákaziek, ako aj na zabezpečenie s tým súvisiacich činností. Správcom elektronickej platformy je Úrad vlády SR. Pri bezpečnom elektronickej „obchodovaní“ vo verejnej správe je tiež dôležitá komunikácia chápaná ako výmena informácií pri verejnom obstarávaní v písomnej forme, prostredníctvom elektronických prostriedkov. Zariadenia používané na elektronickej komunikácii, ako aj ich technické charakteristiky nesmú byť diskriminačné, musia byť všeobecne dostupné a prepojitelné so všeobecne používanými produktmi informačno-komunikačných technológií. K bezpečnosti verejných finančných operácií pri verejnom obstarávaní je rovnako dôležitý pojem dôverných informácií, za ktoré je možné označiť obchodné tajomstvo, technické riešenia, návody, výkresy, projektové dokumentácie, modely, či spôsob výpočtu ceny. Zároveň pri procese verejného obstarávania nesmie dôjsť ku konfliktu záujmov, teda k situácii, kedy zainteresovaná osoba môže ovplyvniť výsledok alebo priebeh zadávania zákazky, má priamy alebo nepriamy finančný, ekonomický alebo osobný záujem, ktorý možno považovať za ohrozenie jej nestrannosti a nezávislosti.

Zákon definuje postupy, ktoré obstarávatelia s uchádzačmi môžu využiť pri nadlimitných zákazkách, akými sú verejná súťaž, užšia súťaž, rokovacie konanie so zverejnením, súťažný dialóg, inovatívne partnerstvo, alebo priame rokovacie konanie. Toto sú najčastejšie výrazy, ktoré identifikujeme napríklad pri veľkých národných projektoch ako stavba diaľnic či nemocníc.

K bezpečnosti veľkých finančných operácií prispievajú aj zákonné ustanovenia, ktoré vymedzujú kto sa nemôže takejto verejnej súťaže zúčastniť (napríklad z dôvodu odsúdenia za trestný čin, evidencie nedoplatkov na sociálnom a zdravotnom poistení, daňových nedoplatkoch, v konkurze a podobne). Z pohľadu bezpečnosti hospodárskych operácií zákon usmerňuje aj finančné a ekonomické postavenie uchádzača, ktorému má byť vo finále procesu uhrádzaný verejný „balík“. Musí sa preukázať spravidla predložením vyjadrenia banky, potvrdením o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone podnikateľskej činnosti, dokladovaním súvahy alebo výkazu o majetku a záväzkoch, prípadne aj prehľadom o celkovom obrate a ak je to vhodné aj o dosiahnutom obrate v oblasti, ktorej sa predmet zákazky týka, za posledné tri roky. Ponuky sa vyhodnocujú buď na základe najlepšieho pomeru ceny a kvality, prípadne najnižšej ceny, alebo podľa nákladov použitím princípu nákladovej efektívnosti nákladov počas životného cyklu. Azda najčastejším zvoleným kritériom pre rozhodovanie orgánov verejnej správy je prístup najlepšieho pomeru ceny a kvality - teda cena alebo náklady a ďalšie kritériá, ktoré zahŕňajú kvalitatívne, environmentálne alebo sociálne hľadiská súvisiace s predmetom zákazky a ktorými sú najmä kvalita vrátane technického prínosu, estetické a funkčné vlastnosti, prístupnosť, komplexnosť riešenia, sociálne, environmentálne a inovačné charakteristické znaky, obchodovanie a jeho podmienky, organizácia, kvalifikácia a skúsenosti zamestnancov uchádzača, ak kvalita týchto zamestnancov môže mať významný vplyv na úroveň plnenia, záručný a pozáručný servis, technická pomoc, dodacie podmienky - dátum dodania, spôsob dodania alebo termín ukončenia a podobne.

Pre posúdenie bezpečnosti a efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov vo verejnej správe zákon pozná aj inštitút námietok, ako opravný mechanizmus prípadného netransparentného hospodárskeho vzťahu. Námietky je oprávnený podať uchádzač, alebo záujemca, ktorého práva alebo chránené záujmy boli dotknuté postupom obstarávateľa, prípadne účastník a iná osoba, ktorej práva alebo chránené záujmy boli dotknuté postupom tohto obstarávateľa. Námietku môže uplatniť aj orgán štátnej správy, ktorý osvedčí právny záujem v danej veci, ak boli orgánu verejnej správy poskytnuté finančné prostriedky na dodanie tovaru, uskutočnenie stavebných prác alebo poskytnutie služieb z Európskej únie. Podaniu námietok musí zväčša predchádzať doručenie žiadosti o nápravu obstarávateľovi. Námietky však nemožno podať pri zákazkách na uskutočnenie stavebných prác, ak je predpokladaná hodnota zákazky nižšia ako 800.000 € pri podlimitných zákazkách na dodanie tovaru alebo poskytnutie služby, alebo pri zákazkách s nízkou hodnotou. Zároveň je zakázaná aj zjavne nedôvodná námietka, teda ak celkom zjavne slúži na zneužitie práva alebo na svojvoľné a bezúspešné uplatňovanie práva, alebo vedie k nedôvodným prieťahom v konaní obstarávateľa.

Východiská pre tvorbu rozpočtu mestskej časti ako základného nástroja bezpečnosti finančných operácií

Bezpečnosť a transparentnosť verejných financií v územnej samospráve, ale aj vo všetkých orgánoch verejnej správy či korporácií s majetkovou a finančnou účasťou verejnoprávných organizácií, sa vyjadruje predovšetkým prípravou, organizáciou, riadením, implementáciou a následnou či priebežnou kontrolou pomyselných „biblie“ hospodárskych operácií, nazývanou programový rozpočet. Tak ako v útvaroch územnej samosprávy, aj programový rozpočet mestskej časti na aktuálne rozpočtové obdobie rokov (aktuálne je to 2022-2024) je zostavený v súlade s deviatimi legislatívnymi predpismi, vytvárajúcimi právny základ pre transparentnú alokáciu a získavanie verejných prostriedkov. Podľa zákona o finančnej kontrole a audite (2015), mestská časť v zmysle svojho finančného riadenia musí pri svojich ekonomických postupoch uplatňovať princípy rizika, zodpovedného plánovania, rozpočtovania, použitia, poskytnutia, účtovania, výkazníctva verejných financií, finančnej kontroly a auditu, ktorých cieľom je hospodárne, efektívne, účinné, účelné i bezpečné využívanie verejných financií. Pre účely hospodárenia mestskej časti teda pod finančnou kontrolou rozumieme súhrn činností zabezpečujúcich overovanie hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti, účelnosti i bezpečnosti finančných operácií pred ich uskutočnením, v ich priebehu a až do ich konečného vysporiadania, zúčtovania, dosiahnutia a udržania výsledkov a cieľov finančných operácií. Na druhej strane auditom zákon chápe súhrn nezávislých, objektívnych, overovacích, hodnotiacich, uisťovacích a konzultačných činností zameraných na zdokonaľovanie riadiacich a kontrolných procesov so zohľadnením medzinárodne uznávaných auditorských štandardov. Mestská časť je taktiež povinná vytvoriť, zachovávať a rozvíjať finančné riadenie, v rámci ktorého zabezpečuje riadenie rizika, aby sa pri plnení zámerov mestskej časti predchádzalo porušovaniu zákonov, všeobecne záväzných právnych predpisov, alebo medzinárodných zmlúv, na základe ktorých sa poskytujú finančné prostriedky zo zahraničia. Dôležitým faktorom bezpečnosti je aj spoľahlivosť výkazníctva vrátane vytvárania a uchovávaného overiteľného záznamu o finančných operáciách, správnosť a úplnosť informácií o vykonávanej finančnej operácii, ochranu majetku v správe alebo vo vlastníctve mestskej časti, predchádzanie podvodom a nezrovnalostiam, ich odhaľovanie a zabezpečenie nápravy, zamedzenie a predchádzanie korupcii, oznamovanie nedostatkov pri verejných činnostiach a ich odstraňovanie, vylúčenie zásahov smerujúcich k ovplyvňovaniu zamestnancov vykonávajúcich finančnú kontrolu, či prijatie opatrení na nápravu zistených nedostatkov. Finančná kontrola sa vykonáva ako základná finančná kontrola, administratívna finančná kontrola, prípadne finančná kontrola na mieste. Základnou finančnou kontrolou je mestská časť povinná overovať vždy súlad každej finančnej operácie s prijatým rozpočtom a dodržaním zásad hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti, účelnosti a bezpečnosti pri hospodárení s verejnými financiami. Mestská časť je zároveň povinná vykonávať administratívnu finančnú kontrolu súladu každej finančnej operácie s vyššie opakovanými princípmi, vždy ak poskytne verejné financie inej osobe či organizácii. Finančnú operáciu je mestská časť oprávnená overovať aj finančnou kontrolou na mieste, v rámci ktorej získava dôkazy na účely overenia súladu s rozpočtom a princípmi hospodárnosti (a ďalšími), a to jednak vo svojich organizačných

útvároch, alebo iných právnických osobách zriadených alebo dotovaných mestskou časťou.

Audit sa vykonáva ako vnútorný alebo vládny. Za cieľ má prinášať systematický metodický prístup k zlepšovaniu efektívnosti finančného riadenia, hodnotiť systém riadenia rizík, identifikovať možné riziká súvisiacich s finančným riadením.

Dôležité predpoklady k transparentnému a bezpečnému systému hospodárskych operácií vytvára aj právny rámec zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy (2004), ktorý definuje rozpočet územnej samosprávy v polohe mestskej časti, rozpočtový proces v zmysle pravidiel hospodárenia a zostavenia záverečného účtu mestskej časti. Zároveň legislatívna úprava rieši aj finančné vzťahy medzi štátnym rozpočtom, rozpočtom mesta a mestskej časti, či vyšším územným celkom a inými právnickými a fyzickými osobami – jednak individuálne ale aj medzi útvarmi navzájom. Dôležité je aj vymedzenie niektorých pojmov ako:

- návratné zdroje financovania - prostriedky rozpočtu mestskej časti z prijatých úverov, pôžičiek, návratných finančných výpomocí a zo zmeniek a z komunálnych obligácií vydaných územnou samosprávou,
- prebytok / schodok rozpočtu - kladný / záporný rozdiel medzi príjmami a výdavkami.

Finančné vzťahy štátu k rozpočtu mesta Košice respektíve mestskej časti sa uplatňujú najmä v podobe podieloch na daniach v správe štátu, dotáciách na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy a ďalších dotáciách v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok. Rozpočet mestskej časti je základným nástrojom finančných operácií (aj ich bezpečnosti) v príslušnom rozpočtovom roku, ktorým sa riadi financovanie úloh a funkcií mestskej časti. Rozpočtový rok je zhodný s kalendárnym rokom. Rozpočet vyjadruje samostatnosť hospodárenia mestskej časti, obsahuje príjmy a výdavky, v ktorých sú vyjadrené finančné vzťahy k právnickým osobám a fyzickým osobám - podnikateľom pôsobiacim na jej území, ako aj k obyvateľom žijúcim na tomto území. Rozpočet zároveň zahŕňa aj finančné vzťahy k štátu, mestu a iným osobám, v ktorých má napríklad majetkový podiel.

K príjmom rozpočtu mestskej časti radíme najmä podiel na daniach v správe štátu, výnosy miestnych daní a poplatkov, nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku, výnosy z finančných prostriedkov, sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené rôznym osobám, dary a výnosy dobrovoľných zbierok, dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy a dotácie zo štátnych fondov. Zároveň sem priradzujeme aj účelové dotácie z rozpočtu mesta Košice alebo Košického samosprávneho kraja, alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu vzájomných zmlúv. V neposlednom rade k príjmom mestskej časti pridávame prostriedky z Európskej únie a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na konkrétny účel, mestská časť môže na plnenie svojich úloh použiť aj prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov, zisk z podnikateľskej činnosti prípadne návratné zdroje financovania.

Z rozpočtu mestskej časti sa ako výdavky uhrádzajú najmä záväzky vyplývajúce z plnenia ustanovených povinností, náklady na výkon samosprávnych pôsobností, výdavky na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy, výdavky spojené so správou a

údržbou majetku obce a majetku iných subjektov, ktorý mestská časť užíva na plnenie zverených úloh. Ďalej k výdavkom radíme aj záväzky vyplývajúce z medzinárodnej spolupráce, úroky prijatých úverov, pôžičiek a návratných finančných výpomocí, či výdavky súvisiace s emisiou cenných papierov. Z rozpočtu mestskej časti sa môžu poskytovať dotácie fyzickým a právnickým osobám, na konkrétne úlohy vo verejnom záujme alebo v prospech rozvoja jej územia respektíve celého mesta Košice. Do prijatia prostriedkov štátneho rozpočtu na krytie nákladov preneseného výkonu štátnej správy môže obec použiť vlastné príjmy. Po prijatí prostriedkov štátneho rozpočtu sa príjem zúčtuje v prospech samosprávneho rozpočtu mestskej časti. V rozpočte na príslušný rozpočtový rok sa finančné operácie rozpočtujú na konkrétnu akciu, úlohu alebo účel použitia prostriedkov. Podliehajú ročnému zúčtovaniu s rozpočtom mestskej časti a ich poskytnutím nemožno zvýšiť celkový dlh mestskej časti. Dôležité je tiež pripomenúť, že je nevyhnutné kreovať rozpočet vo forme viacročného dokumentu. Viacročný rozpočet je strednodobý ekonomický nástroj finančnej politiky územnej samosprávy, v ktorom sú v rámci jej pôsobnosti vyjadrené zámery rozvoja územia a potrieb obyvateľov najmenej na tri rozpočtové roky. Rozpočet mestskej časti sa vnútorne člení podľa homologizovanej štruktúry na bežné príjmy výdavky; kapitálové príjmy výdavky a finančné operácie. Súčasťou rozpočtu mestskej časti sú teda aj finančné operácie, ktorými sa vykonávajú prevody z peňažných fondov a realizujú sa návratné zdroje financovania a ich splácanie. Za finančné operácie sa považujú aj poskytnuté pôžičky a návratné finančné výpomoci z rozpočtu mestskej časti, ich splátky, vystavené zmenky, predaj a obstaranie majetkových účastí. Podrobné triedenie finančných operácií obsahuje rozpočtová klasifikácia. Mestská časť je v zmysle zákona povinná zostaviť svoj bežný rozpočet ako vyrovnaný alebo prebytkový. Kapitálový rozpočet sa zostavuje rovnako ako vyrovnaný alebo prebytkový, avšak môže sa zostaviť aj ako schodkový, ak tento schodok možno kryť zostatkami finančných prostriedkov z minulých rokov, návratnými zdrojmi financovania, alebo je tento schodok krytý prebytkom bežného rozpočtu v príslušnom rozpočtovom roku. Ak je bežný alebo kapitálový rozpočet zostavený ako prebytkový, možno prebytok príslušného rozpočtu použiť na úhradu návratných zdrojov financovania. Mestská časť zároveň vytvára rezervný fond vo výške určenej jej zastupiteľstvom, najmenej však 10 % z prebytku rozpočtu.

Po skončení rozpočtového roka mestská časť údaje o svojom hospodárení súhrnne spracuje do záverečného účtu. Platí aj povinnosť dať účtovnú závierku overiť podľa osobitného predpisu audítorovi pre kontrolu hospodárenia s finančnými prostriedkami, stavu a vývoja dlhu a dodržiavania pravidiel používania návratných zdrojov financovania. Pred schválením sa návrh záverečného účtu predkladá na verejnú diskusiu podľa osobitného predpisu. Záverečný účet je nutné prerokovať najneskôr do šiestich mesiacov po uplynutí rozpočtového roka. Celková suma dlhu v rozpočte mestskej časti nesmie prekročiť 60 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka a zároveň suma ročných splátok návratných zdrojov financovania vrátane úhrady výnosov nesmie prekročiť 25 % skutočných bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka. Dodajme ešte prípad, ak mestská časť vykonáva podnikateľskú činnosť, výnosy a náklady na túto činnosť sa nerozpočtujú a sledujú sa na samostatnom mimorozpočtovom

účte. Náklady na túto činnosť musia byť kryté výnosmi z nej. Zisk z podnikateľskej činnosti po zdanení zostáva v plnom rozsahu mestskej časti ako doplnkový zdroj financovania.

Na záver ešte uveďme niekoľko podstatných zásad vymedzených ústavným zákonom o rozpočtovej zodpovednosti (2011). Ten vyžaduje od verejnej správy dlhodobú udržateľnosť dosiahnutím takého stavu hospodárenia, v ktorom saldo rozpočtu a dlh verejnej správy zabezpečia, že ani očakávaná zmena príjmov a výdavkov verejnej správy podľa základného scenára v najbližších 50 rokoch nespôsobí nárast dlhu nad horný limit dlhu verejnej správy, ktorý sa udáva vo výške 50 % podielu na hrubom domácom produkte (HDP). Za čisté bohatstvo Slovenska považuje súčet vlastného imania subjektov verejnej správy, vlastného imania Národnej banky Slovenska, vlastného imania podnikov štátnej správy a podnikov územnej samosprávy, upravený o implicitné záväzky a podmienené záväzky, prípadne iné aktíva a pasíva vo verejnej správe. Štát finančne nezabezpečuje platobnú schopnosť a nezodpovedá za platobnú neschopnosť mestskej časti v prípade jej vzniku. Zároveň ak by celková suma dlhu mestskej časti dosiahla 60 % bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka, musela by zaplatiť pokutu vo výške 5 % z rozdielu medzi celkovou sumou dlhu a 60 % bežných príjmov predchádzajúceho rozpočtového roka.

Záver

Analyzované finančné operácie v prostredí špecifického útvaru územnej samosprávy preukázali osobitosť ale aj komplexnosť pôsobenia vybranej inštitúcie verejnej správy, ktorou je mestská časť v Košiciach. Platformou na skúmanie jej postavenie v systéme verejnej správy i vzťahoch s pomyselne „nadriadeným“ útvarom predstavujúcim mesto Košice, boli nielen teoretické východiská približujúce princípy samosprávnej pôsobnosti, kompetencií a právomocí zverenej množstvom právnych predpisov, ale aj praktické skúsenosti pri riadení mestskej časti a podieľaní sa na azda najdôležitejšom strategickom dokumente mestskej časti, ktorým je programový rozpočet. Poukázaním na viacero podôb bezpečnosti, eliminácie rizík pri tvorbe a realizácii rozpočtových pravidiel a finančných procesov, sme sa pokúsili vysvetliť dobre fungujúci mechanizmus verejnej i internej kontroly, aspekty nakladania s majetkom verejnej inštitúcie, ako aj metódy na dosiahnutie hospodárnosti, efektívnosti, účinnosti a účelnosti vynakladania verejných zdrojov, pričom tieto paradigmy nemôžu fungovať ucelene bez toho, aby na nich nevlplyvali postupy zrejme aj z parametrov bezpečnostného manažérstva – v teoretickej a najmä praktickej rovine.

Pri skúmaní finančných operácií a ich zacielenia do rôznych oblastí verejného života sme zistili aj skutočnosť, že kompetencie 22 mestských častí v Košiciach, ktoré sú svojim počtom nadštandard, nie sú rozdelené proporcionálne a teda existuje princíp väčšej či menšej samostatnosti pri vynakladaní verejných prostriedkov pri správe vecí verejných. Rovnako sme pri štúdiu analytických dokumentov odhalili disproporciu pri alokovaní podielov z daní, obdržaných mestom Košice, smerom „nižšie“ k mestským častiam. Napriek tomu je daňový podiel mestských častí rozhodujúci nato, aby „diktoval“ podmienky rozvoja teritória a uspokojoval potreby miestnych obyvateľov

a podnikateľských subjektov. Oproti bežnej obci v zmysle finančných operácií mestská časť napríklad nie je správcom miestnych daní, ktoré tiež idú na úkor kvality výkonu samosprávnych funkcií (správcovstvo dane bolo mestským častiam odňaté v roku 2005). Niektoré úlohyestskej časti sú vo svojom výsledku stratové, hoci sú kryté z viacerých rozpočtom, ako napríklad opatrovateľská služba, ktorá okrem príjmu zo štátu a mesta vyberá poplatky od klientov (napriek tomu ide o stratovú verejnú službu).

Zvláštnosťou finančných operácií je aj rozdelenie prostriedkov získaných z miestneho poplatku za psa. Hoci registračnú povinnosť majú majitelia psov na mestskej časti, poplatky inkasuje mesto Košice a spätne preposiela už len 50% výťažku mestskej časti, hoci tá sa stará o všestranný rozvoj problematiky psičkárov, rieši čistotu a koše na exkrementy a rozdáva k nim sáčky, či stavia kynologické parky. Podobne je to s poplatkom developerov za rozvoj, ktorý hradia do mestskej kasy a tá ho posiela len v polovičnej sume na účet mestskej časti, hoci zástavba a vplyvy na životné prostredie sa deje priamo na území mestskej časti.

Ďalším paradoxom, pripomínajúci neefektívnosť toku finančných operácií je oblasť pokút a penále v zmysle spáchaného priestupku (napríklad výtržníctvo, poškodzovanie cudzej veci či priestupok proti občianskemu spolunažívaniu). Tento má pre celé územie Slovenska jediného spracovateľa, ktorým je Okresný úrad v Trnave a teda cez ich účty následne „preteká“ pokuta späť do rúk mestskej časti.

Pre špeciálne okolnosti je potrebné vytvárať aj rozpočtovú kapitolu Granty a transfery, kde sa ocitajú aj súkromné dotácie od sponzorov, ale aj prostriedky na prenesený výkon štátnej správy či mimoriadne procesy ako voľby, sčítanie obyvateľstva či mimoriadne výdavky v čase korona krízy.

Výnimku v čase korona krízy dostalo aj používanie pomerne striktné spravovaného rezervného fondu vo verejnej správe. Mestská časť mohla počas núdzového stavu nielen na kapitálové výdavky, ale aj na bežné náklady za predpokladu schválenia miestnym zastupiteľstvom. Aj táto skutočnosť poukazuje na dôležitý fenomén bezpečnosti pri nakladaní s verejnými financiami.

Zaujímavým zistením je aj fakt, že mestská časť nie je daňovým subjektom v pravom slova zmysle – neplatí totiž daň ako subjekt. Rovnako zväčša nie je zriaďovateľom podnikateľskej činnosti, rozpočtových či príspevkových organizácií, pre ktoré by platilo ďalšie špeciálne účtovníctvo a výkazníctvo v samospráve. V naznačenom prípade podnikateľskej činnosti následne pribúda mestskej časti aj povinnosť platcu DPH, v ktorom narastá byrokratická náročnosť na spracovanie osobitných výkazov a odvádzaniu tejto spotrebnej dane štátu.

Na slovenskej samosprávnej „scéne“ sme ešte stále nevyriešili problematiku úhrad do zahraničia. Tieto finančné operácie s cudzím štátom podliehajú povinnosti prihlásiť mestskú časť ako subjekt DPH, odvieť spotrebnú daň ako tzv. „reverse charge“, s ktorým sa spája rovnako značná administratívna náročnosť výkazníctva.

Na záver ešte zhrnieme, že mestská časť, síce ako orgán verejnej správy, nie je povinná viesť oficiálny účet v štátnej pokladnici, a teda mestská časť má v komerčných bankách viacero účtov na rôznorodé potreby a finančné transakcie, čo tiež môže znamenať bezpečnosť jej finančných operácií. Dokonca pri externých grantoch vytvára aj osobitné

bezpoplatkové účty, podobne ako pri transferoch štátu na prenesený výkon štátnej správy. Doba prináša aj zaujímavý jav vytrácania hotovostných platieb vo verejných sférach, pričom interným predpisom je výška možnej hotovostnej platby obmedzené na 3.000 €, s predpokladom, že aj táto suma sa bude postupom času a modernizácie systémov znižovať čoraz bližšie už len k stovkám. Pri modernizácii hovoríme aj o zavádzaní POS terminálov, ktoré umožňujú aj za ponuku verejných služieb (napríklad úhrada poplatku za overenie podpisu) zaplatiť bankovou kartou. Aj to je forma riadenia finančných operácií, ktorou sa dostávame bližšie k eliminácii rizika a vytváraniu bezpečnosti nakladania s verejnými zdrojmi. Mestská časť pracuje s medzinárodným účtovným systémom napríklad Corwin, ktorý je prepojený už aj na štátne kontrolné štruktúry a teda znamená ďalší prvok do hierarchie bezpečnosti finančných operácií. Majiteľom bankových účtov, práva nakladania s bankovými transakciami a podpisové právo na bankové služby má výlučne starosta ako štatutár mestskej časti. On sa zodpovedá za hospodárenie s finančnými prostriedkami a teda podlieha aj výraznej finančnej kontrole z vonku.

Mestská časť je špecifickým útvarom územnej samosprávy v Košiciach, so zverenými kompetenciami v niektorých oblastiach života spoločnosti. K nim sú pridružené rozsiahle princípy nakladania s finančnými prostriedkami a zodpovedajúca bezpečnosť, transparentnosť, efektívnosť, hospodárnosť, účelnosť a účinnosť finančných operácií. Len čas a verejný „dopyt“ ukáže, ako intenzívne sa zachová potreba zachovať, rozšíriť alebo zredukovať mestské časti v Košiciach vrátane okruhu právomocí a pôsobností, nevynímajúc ani dostatočné finančné krytie od mesta Košice či zo štátneho rozpočtu.

Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:

Dr.h.c. prof. Ing. Vladimír Klimo, CSc.

Použitá literatúra

1. DUFINEC, I. – FRANKO, V.: *Základy makroekonómie pre bezpečnostný manažment*. Košice: VŠBM, 2007. 125s. ISBN 978-80-89282-09-8.
2. DUFINEC, I. – FABIANOVÁ, J.: *Základy mikroekonómie a podnikovej ekonomiky*. Košice: VŠBM, 2008. 116s. ISBN 978-80-89282-24-1.
3. *EURÓPSKA CHARTA miestnej samosprávy*. Štrasburg, 1985. Sekcia ETS – 122. On-line at: <http://www.minv.sk/europska-charta-miestnej-samospravy>.
4. GUZYOVÁ, K.: *Implementácia medzinárodných účtovných štandardov pre verejnú správu*. In: Recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej korešpondenčnej konferencie Ekonomické aspekty v územnej samospráve II. Košice, UPJŠ, 2012. ISBN 978-80-7097-932-7.
5. *METODICKÉ USMERNENIE* č. MF/008799/2021-36 z 1. marca 2021 k niektorým pojmom používaným v účtovníctve a v účtovnej závierke pre rozpočtové organizácie, príspevkové organizácie, štátne fondy, obce a vyššie územné celky. On-line at: https://www.mfsr.sk/files/archiv/94/MU_k_zakladnym_pojmom_v_uct_a_v_uct_zavierke.pdf.
6. SMEJKAL, V. – RAIS, K.: *Řízení rizik ve firmách a jiných organizacích*. Praha: Grada Publishing, 4. vydanie, 2013. 488s. ISBN 978-80-247-4644-9.
7. STAŠOVÁ HUDÁKOVÁ, L.: *Konsolidácia vo verejnej správe SR so zameraním na konsolidáciu v samospráve*. Univerzita Pardubice, 2011. On-line at: <http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/38528/1>.

8. ŠIMÁK, L.: *Krízový manažment vo verejnej správe*. Žilina, Žilinská univerzita, 3. vydanie, 2004. 245s. ISBN 80-88829-13-5.
9. *ŠTATÚT MESTA KOŠICE* prijatý Mestským zastupiteľstvom v Košiciach uznesením č. 739 prijatým na svojom XV. zasadnutí dňa 24. 4. 2017.
10. *WIKIPEDIA*. <http://sk.wikipedia.org/wiki>.
11. ZÁKON č. 369/1990 Zb. z 6. septembra 1990 *o obecnom zriadení* v znení neskorších predpisov.
12. ZÁKON č. 401/1990 Zb. z 1. októbra 1990 *o meste Košice* v znení neskorších predpisov.
13. ZÁKON č. 583/2004 Z. z. z 23. septembra 2004 *o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy* v znení neskorších predpisov.
14. ÚSTAVNÝ ZÁKON č. 493/2011 Z. z. z 8. decembra 2011 *o rozpočtovej zodpovednosti* v znení neskorších predpisov.
15. ZÁKON č. 343/2015 Z. z. z 3. decembra 2015 *o verejnom obstarávaní* v znení neskorších predpisov.
16. ZÁKON č. 357/2015 Z. z. z 10. novembra 2015 *o finančnej kontrole a audite* v znení neskorších predpisov.

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189